

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:748

av Maj Karlsson m.fl. (V)

En feministisk funktionshinderspolitik

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett feministiskt perspektiv och åtgärder för ökad jämställdhet bör vara en del av regeringens kommande strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en del av regeringens kommande funktionshindersstrategi bör vara att det ska genomföras en fördjupad kartläggning som fokuserar på situationen för kvinnor med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försäkringskassan bör ges ett tydligt uppdrag att vidare analysera frågan om könsskillnader inom assistansersättningen och att vid behov vidta eller komma med förslag till åtgärder för att osakliga skillnader inte ska förekomma och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ny indikator angående de skyddade boendenas tillgänglighet för kvinnor med funktionsnedsättning bör läggas till i Socialstyrelsens öppna jämförelser av kommunernas stöd till brottsoffer vid våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en kartläggning av situationen för hbtq-personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

2 En feministisk funktionshinderspolitik

I den allmänna debatten om situationen för personer med funktionsnedsättning riskerar bilden av en sådan person att ofta bli förenklad och schabloniserad. Bakom etiketten ”personer med funktionsnedsättning” ryms en mångfald av individer, var och en med sina egenskaper som gör att en även tillhör andra grupperingar av personer i samhället: män, kvinnor, hbtq-personer, unga, äldre, inrikes eller utrikes födda, rika, fattiga m.m. Detta gör att situationen för personer med funktionsnedsättning kan se olika ut. En politisk strategi för att förbättra situationen för personer med funktionsnedsättning måste se detta och utifrån detta identifiera särskilda åtgärder.

I denna motion tar vi upp behovet av att lyfta det feministiska perspektivet i funktionshinderspolitiken.

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning erkänns vikten av särskilda åtgärder för kvinnor med funktionsnedsättning:

Artikel 6

Kvinnor med funktionsnedsättning

1. Konventionsstaterna erkänner att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning är utsatta för flerfaldig diskriminering och ska därför vidta åtgärder för att säkerställa att de fullt och likaberättigat åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.
2. Konventionsstaterna ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att kvinnor fullt ut utvecklas, gör framsteg och stärker den egna förmågan i syfte att garantera att de kan utöva och åtnjuta de mänskliga rättigheter och grundläggande friheter som anges i denna konvention.

Riksdagen beslutade 2008 att Sverige skulle ratificera konventionen och den gäller sedan 2009 för Sveriges del.

2014 gjorde FN:s övervakningskommitté en uppföljningsrapport med rekommendationer till Sverige om tillämpningen av konventionen. I den skriver kommittén:

Kvinnor med funktionsnedsättning (art. 6)

13. Kommittén uttrycker oro över att det finns begränsad kunskap om att kvinnor med funktionsnedsättning diskrimineras på grund av sitt kön, och i vilken utsträckning kvinnor och flickor med funktionsnedsättning diskrimineras jämfört med män och pojkar. Det är också bekymmersamt att studier, politik och handlingsplaner som rör personer med funktionsnedsättning saknar ett genusperspektiv.
14. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten säkerställer att ett genus- och funktionshindersperspektiv genomsyrar lagstiftning, politik, undersökningar och planer samt aktiviteter för tillämpning, utvärdering och övervakning samt tjänster. Vidare rekommenderas att konventionsstaten vidtar effektiva och särskilda åtgärder för att förhindra flerfaldiga former av diskriminering av kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.

Tidigare i år släppte Myndigheten för delaktighet (MFD) rapporten ”Samlad uppföljning av funktionshinderspolitiken – Hur är läget 2015?”. I den redogörs på flera ställen om könsskillnader som finns när det gäller samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning.

Vi instämmer i det som FN:s övervakningskommitté skriver. Det har hittills saknats ett genusperspektiv i funktionshinderspolitiken. Vissa kunskaper om könsskillnader har presenterats, bland annat av MFD. Men det är tydligt att det inte finns någon sammanhållen strategi för att fördjupa kunskaperna eller vidta åtgärder mot osakliga orättvisor.

Ett feministiskt perspektiv och åtgärder för ökad jämställdhet bör därför vara en del av regeringens kommande strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

En del av regeringens kommande strategi för genomförande av funktionshinderspolitiken bör därför även vara att det ska genomföras en fördjupad kartläggning som fokuserar på situationen för kvinnor med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3 Tydliga skillnader i arbetsmarknadspolitiken

Sverige är långt ifrån målet att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt och samma möjlighet som andra att delta fullt ut i samhällslivet, inklusive arbetslivet.

Endast 41 procent av män med funktionsnedsättning förvärvsarbetar och bara 33 procent av kvinnorna. Detta enligt MFD:s rapport ”Samlad uppföljning av funktionshinderspolitiken – Hur är läget 2015?”.

Vänsterpartiet har tidigare kommit med flera förslag för att i ett brett perspektiv förstärka rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning. Vi är också glada över att vara överens med regeringen om förslag i budgetpropositionen för 2016 som går i denna riktning, även om det är tydligt att mycket återstår att göra på området.

När det gäller åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken så är det ett område där det finns tydliga skillnader mellan vad som erbjuds män och vad som erbjuds kvinnor.

Detta gäller framförallt de olika former av subventionerade anställningar som finns. Av de lönebidragsanställda är 59 procent män, 41 procent kvinnor. Samma fördelning gäller för trygghetsanställningar. När det gäller skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare och utvecklingsanställningar är siffrorna 69 respektive 61 procent för män, 31 respektive 39 procent för kvinnor. (Arbetsförmedlingens Återrapportering 2015 – Prognoser för utbetalningar 2015–2019.)

Vidare är det fler män än kvinnor som är i behov av anpassade hjälpmedel, som får sådana. (MFD och SCB)

Ett tydligt genusperspektiv måste finnas så att möjligheter till stöd, utbildning och arbetsmarknadsåtgärder inte begränsas beroende på vilket kön personen har. Risker är annars överhängande att traditionella föreställningar om lämplig sysselsättning för män

respektive kvinnor cementeras, när det gäller arbetsmarknadsåtgärder för personer med funktionsnedsättning.

Vi kan konstatera och är väldigt positiva till att den nuvarande regeringen har gett Arbetsförmedlingen ett tydligt jämställdhetsuppdrag inför detta verksamhetsår. Detta har bland annat inneburit att myndigheten tog fram en särskild rapport om lönebidragen ur jämställdhetsperspektiv som bilaga till årets arbetsmarknadsrapport. I rapporten konstateras att det finns könsskillnader när det gäller vem som blir lönebidragstagare även när hänsyn tas till individegenskaper som ålder, utbildning, födelseland, tidigare arbetslöshetshistorik, yrkesbakgrund och slag av funktionsnedsättning.

Vi har förhoppningar om att denna jämställdhetsanalys av lönebidragen kan vara ett första steg i en förbättringsprocess hos Arbetsförmedlingen och att liknande initiativ kommer att tas när det gäller andra insatser som myndigheten ansvarar för. Vi kommer att följa detta arbete.

4 Män får mer personlig assistans

Alltsedan införandet av assistansreformen 1994 har det funnits skillnader mellan i hur hög utsträckning män och kvinnor beviljas personlig assistans. Det har hela tiden varit fler män än kvinnor som beviljas assistansersättning. Skillnaden har också hela tiden vuxit. 2014 var cirka 8 700 män beviljade ersättning men endast omkring 7 400 kvinnor. Även det genomsnittliga antalet beviljade timmar per vecka skiljer. Män beviljas i snitt 3,5 timmar mer per vecka.

Ovanstående framgår i en del av rapporten ”Studier om könsskillnader” (Socialförsäkringsrapport 2015:7), som publicerats av Försäkringskassan. I rapporten beskrivs också möjliga förklaringar till varför situationen ser ut som den gör, till exempel att förekomsten av olika typer av funktionsnedsättningar varierar mellan män och kvinnor. Något definitivt svar eller några förslag på åtgärder presenteras dock inte och i rapporten uttrycks tveksamhet gällande huruvida det finns behov att analysera frågan om könsskillnader i personlig assistans.

Det är bra att Försäkringskassan har inlett detta arbete, men vi är oroliga för de signaler som skickas om att det inte kommer att fortsätta. Vi menar att statistiken visar på tydliga könsskillnader, framförallt när det gäller antalet män respektive kvinnor som beviljas assistansersättning.

Försäkringskassan bör därför ges ett tydligt uppdrag att analysera frågan om könsskillnader inom assistansersättningen vidare och att vid behov vidta eller komma med förslag till åtgärder för att osakliga skillnader inte ska förekomma. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Våld mot kvinnor med funktionsnedsättning

I åldersgruppen 16–29 år uppger 18 procent av kvinnorna med funktionsnedsättning att de har utsatts för våld eller hot om våld, i jämförelse med närmare åtta procent av kvinnorna utan funktionsnedsättning. (Källa: ”Samlad uppföljning av funktionshinderspolitiken – Hur är läget 2015?”, MFD)

I en tidigare rapport från utredningsinstitutet HANDU (2007) tas bland annat upp att det är vanligare att kvinnor med funktionsnedsättning blev kallade nedsättande saker och att männen fick dem att känna sig underlägsna. När det gäller kvinnor med måttlig eller lindrig intellektuell funktionsnedsättning verkar situationen vara särskilt bekymmersam. En fjärdedel av kvinnorna som levde i ett förhållande uppgav att deras nuvarande partner är våldsam mot dem och en tredjedel hade blivit slagna innan de fyllt 15 år. En av fem kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning hade försökt ta sitt liv.

Enligt en tidigare undersökning från Riksförbundet för social och mental hälsa (RSMH) har 70 procent av de kvinnor som kommer i kontakt med psykiatrin någon gång varit utsatta för fysiska eller sexuella övergrepp. Även Socialstyrelsen har i undersökningen av våld mot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning (2005) visat på att denna grupp av kvinnor är mer utsatt för våld än andra kvinnor.

Jämförelser tyder på att dessa kvinnor även utsätts för sexuellt våld i högre utsträckning än kvinnor utan psykisk funktionsnedsättning. Samtidigt konstateras att kunskapen och medvetenheten om problemen är starkt begränsade, vilket leder till att kvinnornas behov ofta förbises. Mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning kan vara särskilt svårt för omgivningen att upptäcka eftersom kvinnan ofta är beroende av förövaren när det gäller dagliga behov som mat, sömn och hygien.

Det kan även vara förövaren som bistår kvinnan när det gäller kommunikation med omvärlden, i kontakter med myndigheter, skola, vänner osv. En kvinna med en funktionsnedsättning kan även ha svårt att själv skaffa hjälp för att komma ur en relation med en våldsam man.

Kommunerna måste ta sitt ansvar för att tillgodose kompetent stöd till samtliga våldsutsatta kvinnor som söker hjälp. De måste utbilda socialtjänstens personal, men också personal som arbetar med personer med funktionsnedsättningar och äldre. Kunskapen om mäns våld mot kvinnor måste förbättras rejält, inte minst gäller det kunskap för att förbättra stödet till våldsutsatta kvinnor med funktionsnedsättningar.

Ofta kan själva funktionsnedsättningen försvåra för den våldsutsatta kvinnan i hennes kontakt med rättsväsendet. Det handlar om kommunikations- och samarbetsvårigheter, men dessvärre även om hur kvinnans trovärdighet bedöms. Mot bakgrund av den extremt svåra situation som dessa kvinnor befinner sig i bör frågan om

våld mot kvinnor med funktionsnedsättning belysas i en utredning. Utredningen bör komma med konkreta förslag på hur situationen för kvinnor med funktionsnedsättning som är utsatta för mäns våld kan underlättas samt hur våldet kan upphöra. Vad som här anförts om en utredning om våld mot kvinnor med funktionsnedsättning bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Enligt Socialstyrelsen saknar många kvinnojourer möjlighet att ta emot kvinnor med psykisk funktionsnedsättning. Alla jourer är heller inte fysiskt tillgängliga, i en enkätundersökning genomförd av Socialstyrelsen svarade endast hälften av jourerna ja på en fråga om möjligheten att ta emot kvinnor med fysiska funktionsnedsättningar. Detta trots att dessa kvinnor precis som kvinnor utan funktionsnedsättningar ofta måste fly från sina hem vid misshandel i en nära relation.

För att kvinnor med funktionsnedsättning som flyr eller slängs ut från sitt hem ska ha samma möjlighet till plats på skyddat boende måste det finnas boenden som är tillgänglighetsanpassade. Ett första steg bör vara att synliggöra denna fråga. En ny indikator gällande de skyddade boendenas tillgänglighet för kvinnor med funktionsnedsättning bör därför läggas till i Socialstyrelsens öppna jämförelse av kommunernas stöd till brottsoffer vid våld i nära relationer. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Hbtq-personer med funktionsnedsättning

Situationen för hbtq-personer med funktionsnedsättning är en fråga som sällan uppmärksammas. Förtryckande normer i samhället innebär att dessa människor riskerar att drabbas av dubbel diskriminering.

RFSL har startat det s.k. Funkisprojektet för att sprida kunskaper, medvetenhet och bedriva utbildning. I projektet har man redan upptäckt att det finns brister i kunskap och medvetenhet hos bl.a. personal inom funktionshinderomsorgen, hos myndigheternas handläggare, inom vården, på ungdomsmottagningar m.m. RFSL har tagit ett mycket bra initiativ som vi hoppas ska ge positiva resultat, men dessa frågor förtjänar större uppmärksamhet och det kan inte vara upp till enbart en ideell organisation att ta detta ansvar.

Ett första steg för ett ökat politiskt ansvarstagande är att undersöka och få grepp om situationen. Regeringen bör därför ta initiativ till en kartläggning av situationen för hbtq-personer med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Maj Karlsson (V)

Torbjörn Björlund (V)

Rossana Dinamarca (V)

Karin Rågsjö (V)

Nooshi Dadgostar (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Mia Sydow Mölleby (V)